

УДК 531.8

В.Леник

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ ЯК НОВА ГАЛУЗЬ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

V.V.Lenyk

PHILOSOPHY OF TECHNOLOGY AS A NEW BRANCH OF PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE

Філософія техніки є однією з наймолодших гілок філософського знання. Філософія, переймаючись найзагальнішими, фундаментальними проблемами, тривалий час не потребувала вивчення проблем техніки. Учені-філософи не лише вважали, що ці проблеми не варті уваги, а й розглядали техніку як таку, що не є складовою предметного поля філософії. І тільки з усвідомленням того, що техніка в сучасному суспільстві є однією із загальних детермінант, виникає справжня зацікавленість у філософському дослідженні власне техніки.

Перші праці, присвячені філософському розумінню проблеми техніки, вийшли у світ понад сто років тому. В 1877 р. у Брауншвейзі було видано книгу філософа-антрополога Е. Каппа «Засади філософії техніки», яку й прийнято вважати початком систематичного філософського опанування проблем техніки. Приблизно тієї пори у Франції А. Еспінас працював над побудовою загальної теорії техніки, що спиралася на філософські засади й категорії. Завершено її було в 1897 р. На межі XIX—XX ст. виходять праці відомого російського інженера П. Енгельмейера («Філософія техніки», 1913 р.), а також англійських філософів, які розробляли технічну проблематику.

До Другої світової війни внесок техніки у цивілізацію лише оптимістично схвалювався, а безперервний технічний прогрес здавався чимось навіки даним і таким, що стверджує ідею панування людини над природою. Справжня зацікавленість у філософському тлумаченні проблем техніки почалася із всесвітніх філософських конгресів у Відні (1968), у Варні (1973) та у Дюссельдорфі (1978). Західна філософська традиція звикла розглядати техніку як ремесло, практичне застосування накопичених знань. З технікою пов'язувалась обмежена щодо інтелектуального змісту діяльність, що не варта філософського дослідження, а філософія розглядалась як частина царства духу, який протистоїть практичній діяльності, заснований на інтуїтивному вмінні робити щось. «Долею філософії стало положення про можливість нею самою обстоювати власну субстанційність лише за умови виступу проти «техніки» у широкому її значенні», — писав у 1963 р. І. Блюменберг.

Водночас тенденція розглядати людину винятково як *animal rationalis* (тварину раціональну) стверджувалася завдяки тому, що марксистська традиція, яку не сприймали на Заході, приділяла техніці як частині так званих продуктивних сил суспільства підвищену увагу, наголошуючи, що саме рівнем їх розвитку й визначається рівень суспільного, культурного та морального прогресу людства. Це викликало протидію на Заході, що мало наслідком нехтування філософським аналізом техніки.

Тільки з усвідомленням суперечності між традиційною ідеєю нескінченного прогресу та близькістю «меж зростання», характерної для 60-х років XX ст., філософія техніки виразно стверджується як окрема гілка філософського знання. Філософія техніки — галузь філософського знання, предметом дослідження якої є феномен самої техніки і її вплив на процеси життєдіяльності індивіда і суспільства загалом.

Література

Корнилов И., «Философия техники» П. К. Энгельмейера